

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev

Številka: 011-02-2/2024/6
Ljubljana, 11. 3. 2024

EPA 1319-IX

Komisija Državnega sveta za državno ureditev je, na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 – ZFDO-F, 81/18 – odl. US in 16/23) in 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejela naslednje

Mnenje

k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B).

Komisija za državno ureditev (v nadaljevanju: komisija) je na 16. seji 6. 3. 2024 obravnavala Predlog zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B), druga obravnava. EPA 1319-IX (v nadaljevanju: predlog zakona), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: predlagatelj).

Komisija predlog zakona **podpira**.

* * *

Državna sekretarka na Ministrstvu za digitalno preobrazbo dr. Aida Kamišalić Latifić (v nadaljevanju: predstavnica MDP) je predstavila predlog zakona, ki je pripravljen z namenom, da zagotovi bolj učinkovito delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme in predstavlja pravno podlago za izboljšanje in racionalizacijo načrtovanih procesov za zagotavljanje digitalne vključenosti. Predstavnica MDP je poudarila, da je digitalna vključenost mnogo več kot zgolj zagotovitev ustrezne računalniške opreme, vendar pa posameznik brez opreme ne more pridobivati digitalnih znanj.

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV), EPA 2505-VIII, iz začetka leta 2022 je uvedel digitalne bone za nakup računalniške opreme za določene kategorije prebivalstva, vendar pa pri tem ni bil upoštevan socialni status posameznikov znotraj teh kategorij prebivalstva. Zaradi tega sta po začetku delovanja ZSDV tako Varuh človekovih pravic kot Zagovornik načela enakosti opozorila na diskriminatornost takšne ureditve. Zato je bila 2023 predlagana sprememba zakona in ZSDV-A, ki je stopil v veljavo aprila 2023, je prinesel nov ukrep za spodbujanje digitalne vključenosti - mehanizem za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme. Ta novi ukrep pomeni, da se računalniška oprema zagotavlja le tistim, ki si sami ne morejo ali si težko privoščijo nakup računalniške opreme.

Skladno z ZSDV-A je bil predviden pričetek delovanja mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme s 1. 1. 2024. Predstavnica MDP je poudarila, da so na ministrstvu naredili vse, da bi mehanizem začel uspešno delovati s tem datumom, vendar se je izkazalo, da bi bilo lahko zanimanje za izposajo računalnikov znotraj zakonsko določene skupine upravičencev veliko večje, kot je bilo načrtovano. MDP se zaveda, da bi preveliko število hkrati oddanih vlog lahko ohromilo delovanje Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije (v nadaljevanju: javni sklad), ki je pristojen za odločanje o vlogah. Javni sklad bi v tem primeru vloge obravnaval z zamudami in tako bi tudi računalniška oprema do upravičencev prišla z zamudo. Zaradi teh pomislekov je bila pripravljena in vložena novela Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti - ZSDV-B.

Predlog zakona prinaša manjše spremembe, zagotavlja pa bistveno bolj učinkovito delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme. V besedilu predloga ZSDV-B je določeno, da so do izposoje računalniške opreme v 2024 upravičeni upravičenci do otroškega dodatka, ki so uvrščeni v 1. dohodkovni razred in pri katerih je vsaj 1 otrok vključen v osnovnošolsko izobraževanje. Gre za prebivalce, katerih mesečni dohodek na družinskega člana ne presega 221 evrov na mesec. V primeru, da bi računalniška oprema po tem merilu ostala nerazdeljena, se lahko krog upravičencev razširi na 2. dohodkovni razred, kjer mesečni dohodek ne presega 369 evrov na družinskega člana na mesec. V prihodnjih letih pa je določanje ciljnih skupin vezano na načrt spodbujanja digitalne vključenosti. Tako možnost izposoje računalniške opreme ne bo nikomur odvzeta, spreminja se le način določanja državnih spodbud najbolj pomoči potrebnim ciljnim skupinam, kar bo tudi omogočilo hitrejšo razdelitev razpoložljive opreme in neposredno pripomoglo k zmanjšanju digitalnega razkoraka v Sloveniji.

Predstavnica MDP je poudarila, da so seznanjeni z mnenjem Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora (v nadaljevanju: ZPS), ki ga nameravajo v največji možni meri upoštevati. Z amandmaji, ki se jih že pripravlja, bodo odpravljeni pomisleki glede morebitne neskladnosti predloga zakona z Ustavo, hkrati pa se bo zagotovilo najbolj učinkovito delovanje mehanizma za izposajo računalniške opreme. S tem bo uresničena tudi vizija MDP, da se s pomočjo sodobne informacijske tehnologije zagotovi ustrezne možnosti za vključevanje vseh skupin prebivalstva v informacijsko družbo ter se jih spodbuja k vključitvi v sodobne družbene in tehnološke tokove, od česar bodo imeli konkretne koristi.

Za razpravo so člani komisije prejeli tudi mnenje ZPS.

* * *

Komisija je opozorila, da računalniška oprema relativno hitro zastara, zato je bila izražena zaskrbljenost, kaj to pomeni za opremo, ki naj bi bila v skladišču že približno 1 leto. Poudarjeno je bilo, da bi bilo treba najprej pripraviti sistem delitve in upravičencev za izposajo računalniške opreme in šele nato iti v nakup računalnikov. Komisija je opozorila tudi na tekst v obrazložitvi predloga zakona, ki navaja, da novela ne bo imela finančnih posledic za proračun in druga javna finančna sredstva. Po mnenju komisije bodo finančne posledice seveda nastale, saj je opremo treba skladiščiti in izvesti postopke razdelitve, treba je voditi baze podatkov o opremi, prav

tako bo treba poskrbeti za vračila opreme in tudi za popravila, če bo prišlo do okvar, vse to pa predstavlja dodatne stroške.

Predstavnica MDP je pojasnila, da računalniki niso v skladišču že 1 leto, kot je slišati v javnosti, ampak je bil 2023 na MDP izveden postopek naročila, računalniki so bili pripeljeni v skladišče 20. novembra 2023, tako da po prepričanju MDP ne bodo zastareli, ko bodo prišli do uporabnikov. Razpis in izvedbo naročila so opravili na MDP, ki ima znanje glede opreme in bili so prepričani, da se bo z delitvijo računalniške opreme začelo s 1. 1. 2024. Kot rečeno, pa je bilo nato ugotovljeno, da je treba ciljne skupine, ki bodo prve prejele računalniško opremo, nekoliko prilagoditi, da ne bi prišlo do težav pri postopkih delitve, kar ureja novela.

Predstavnica MDP je glede opozoril, da bi morali imeti v najprej določene ciljne skupine in šele nato začeti s postopki nakupa računalnikov poudarila, da je ZSDV-A določal konkretne ciljne skupine, od začetka se je vedelo, komu bodo računalniki namenjeni, žal pa se je vmes pokazalo, da je treba ciljne skupine delno prilagoditi. Glede na prvotne načrte bi se lahko zgodilo, da bi bilo potencialno vlog za izposajo opreme preveč in jih javni sklad ne bi mogel dovolj hitro obdelati in bi postopki trajali predolgo. Pojasnjeno je bilo tudi, da novela ne spreminja finančnih posledic in zavez, kot so bile zapisane v osnovnem zakonu - ZSDV-A iz 2023. Tam je opredeljeno, da MDP poskrbi za finančna sredstva za javni sklad, ki opravlja celotno logistiko razdelitve računalniške opreme, vključno s finančnimi sredstvi za najem morebitnih zunanjih izvajalcev, ki bo npr. prilagodil operacijske sisteme ali bo skrbel za delitev računalnikov. Finančna sredstva za vse te aktivnosti so konkretno opredeljena v ZSDV-A in rezervirana v proračunu MDP.

Komisija je na svoji 2. seji 2023 (22. 2. 2023) ob obravnavi Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-A), EPA 0556-IX, izrazila svoje pomisleke, ali bo javni sklad sposoben učinkovito opravljati delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopnosti računalniške opreme in takrat je bilo zagotovljeno, da so rešitve v ZSDV-A, da se določene naloge prenese na javni sklad, usklajene z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Glede na težave, ki se pojavljajo pri delovanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, ki ga mora izvajati javni sklad, je bilo na seji komisije ponovno izpostavljeno vprašanje, ali so rešitve, kot so predlagane zdaj, usklajene z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Predstavnica MDP je poudarila, da je predlog zakona usklajen znotraj Vlade, tudi z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, in da je bilo tako tudi pri sprejemu ZSDV-A. Je pa res, da se ravno z novelo uvajajo določene prilagoditve, ki bodo olajšale delo javnemu skladu pri delovanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, da vlog ne bi bilo preveč in da bi jih bilo mogoče obdelati v kratkem času.

Komisija predlog zakona podpira in izraža upanje, da pa bo tokratna novela omogočila hitro in učinkovito razdeljevanje računalniške opreme ranljivim skupinam prebivalstva in da ne bomo ponovno pričeli težavam, kot je bilo to v primeru izvajanja ZSDV-A. Komisija izpostavlja mnenje ZPS in poziva predlagatelje, da naj v čim večji meri upoštevajo njihove pripombe in predlagajo ustrezne amandmaje. Predstavnice MDP so podale še dodatna pojasnila glede priprave amandmajev na mnenje ZPS in odgovore na nekatere njihove pomisleke. Poudarile so, da je MDP v stiku z ZPS, glavni pomislek je bil, da bi bil predlog zakona lahko v nekaterih delih v nasprotju z

Ustavo, ker se prepušča Vladi, da v načrtu spodbujanja digitalne vključenosti (Uredba o podrobnejši vsebini načrta spodbujanja digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 97/23)) sama določa skupine, ki bi bile upravičene do izposoje računalniške opreme; da bi torej Vlada brez nekih natančnih kriterijev določala skupine upravičencev za izposajo opreme. S predlaganimi amandmaji se bo to ustrezno popravilo, predstavnica MDP pa je poudarila, da so v načrtu spodbujanja digitalne vključenosti, na podlagi ZSDV-A, jasno določena merila, kot so spol, starost, stopnja urbanizacije področja, status aktivnosti in drugo, na podlagi česar se bo določalo skupine, ki bodo upravičene do izposoje računalniške opreme. Izjema so tokrat ciljne skupine za 2024, ki so zaradi že navedenih razlogov določene v noveli zakona. V prihodnje se bo po kriterijih, na podlagi statističnih podatkov, določalo ciljne skupine, za katere bo ugotovljeno, da računalnike najbolj potrebujejo in pričakovati je, da bodo to manjše skupine upravičencev, kot so določeni v 1. odstavku 23.a člena ZSDV-A, in bo zato tudi delo javnega sklada pri obdelavi vlog lažje obvladljivo.

Komisija izpostavlja, da so šole po Sloveniji prejele poziv Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, da povedo, če želijo prejeti določeno količino računalnikov. Pri tem je bilo opozorjeno, da so bile predvsem srednje tehnične šole, ki potrebujejo zahtevnejšo računalniško opremo, nekoliko presenečene, ko so ugotovile, da bodo na računalnike nameščeni procesorji i3. Glede na to, da so se kupovali novi računalniki, je to malo presenetljivo, saj že obstajajo računalniki z nameščenimi procesorji i5 in i7. Prav tako je komisija izpostavila vprašanje, zakaj se lahko na računalnike naloži izključno prosto dostopni operacijski sistem Linux, saj se v izobraževalnem procesu zelo pogosto uporablja operacijski sistem Windows.

Predstavnica MDP je pojasnila, da so srednje šole in zavodi za otroke s posebnimi potrebami res prejeli ponudbo za računalniško opremo in ravnokar poteka podpisovanje dogovorov s šolami. Računalniki, ki bodo razdeljeni šolam, ne gredo iz kvote 13.000 računalnikov, ki so ranljivim ciljnim skupinam prebivalstva, ampak gre za del računalnikov, ki so bili kupljeni dodatno, z namenom podpore po poplavih. Od teh dodatno kupljenih 3000 računalnikov jih je bilo 39 poslano občinam, ki so pokazale interes, ostalih 2961 računalnikov pa bodo dobile šole in zavodi. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje je naredilo razdelilnik in po podatkih MDP so se odzvale vse šole in bodo računalnike tudi v celoti prevzele. Na MDP je bilo odločeno, da se ponudi opcijo brez operacijskega sistema ali z odprtokodnim operacijskim sistemom, s čemer MDP zasleduje cilje, zapisane v strategiji Digitalna Slovenija 2030, kar pomeni, da se spodbuja odprtokodne programe. Na ta način bodo dijaki spoznavali tudi te sisteme, kar pa ne izključuje tega, da šole na računalnike namestijo kakšen drug operacijski sistem. Približno polovica šol je izrazila željo, da dobijo računalnike brez operacijskega sistema, ker imajo verjetno licence za druge operacijske sisteme, ostalim bo poslana oprema z nameščenimi operacijskimi sistemi.

Predstavnica MDP je poudarila, da so računalniki, ki jih je MDP kupilo za ranljive skupine in tudi te, dodatno kupljene po poplavih, dobri, večina uslužbencev v državni upravi ima podobne računalnike. Za končnega uporabnika, kot je določen z ZSDV-A, je to ustrezna oprema, pri čemer pa se je strinjala, da ti računalniki morda res ne zadostujejo za določena specialna znanja in bolj zahtevne uporabnike.

Komisija je opozorila še na druge skupine prebivalstva, ki bi potrebovale računalniško opremo, med drugim je bila omenjena skupina kmetijskih svetovalcev, ki jim bo

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije kupovala novo opremo in je bilo vprašanje, ali bi lahko del računalniške opreme, ki je v skladišču, bila namenjena tudi tej skupini. Ob tem je bila omenjena tudi problematika digitalnega opismenjevanja specifičnih skupin prebivalstva, kot je npr. kmečka populacija. Gre v povprečju za starejšo populacijo, ki je manj veščča uporabe računalnikov, hkrati pa so jih za oddajo različnih vlog vedno bolj prisiljeni uporabljati, zato bi jih bilo nujno usposablјati in izobraževati in jim omogočiti dostop do računalniške opreme.

Predstavnica MDP se je strinjala, da so številne skupine, ki potrebujejo računalniško opremo, in opozorila, da so se mnogi tudi obračali na MDP ter povedali, da bi takoj vzeli računalniško opremo, ki je v skladišču. Očitno je v javnosti prišlo do napačnega občutka, da računalnikov, ki so bili kupljeni, nihče ne rabi, vendar ima MDP za teh 13.000 računalnikov popolnoma jasno zakonsko zavezo, komu jih lahko nameni. Opozorila je še, da je MDP v zadnjem letu dni zelo pospešilo razpise za različna usposablјanja vseh skupin prebivalstva (do 30 let, nad 55 let ...), v okviru katerih vsakdo pridobiva sebi primerna digitalna znanja in spretnosti. Predstavnica MDP je še potrdila, da bodo nakupi opreme potekali tudi naprej, prav tako pa je dogovorjeno, da se odpisana računalniška oprema iz državne uprave preusmeri v javni sklad. Na ta način se bo še vedno delujoča oprema uporabljala naprej, s tem pa se sledi tudi zavezi o ponovni uporabi elektronske opreme.

Predsednik
Rajko Fajt, l. r.